

Geopolitika, prestiž i sportswashing u Svjetskom nogometnom prvenstvu - primjeri iz 2018. i 2022.

Grozdanić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:374879>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Lucija Grozdanić

Geopolitika, prestiž i *sportswashing* u Svjetskom nogometnom prvenstvu – primjeri iz 2018. i 2022.

Prvostupnički rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Jelena Lončar

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2024.

Zahvaljujem svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Jeleni Lončar na pomoći, savjetima, uputama, uloženom vremenu i vođenju kroz ovaj rad kako bi bio što kvalitetnije napisan.

Također zahvaljujem svojoj obitelji na neizmjerne podršci, strpljenju i ljubavi tijekom studiranja.

Lucija Grozdanić

Sveučilište u Zagrebu

Prvostupnički rad

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

Geopolitika, prestiž i *sportswashing* u Svjetskom nogometnom prvenstvu – primjeri iz 2018. i 2022.

Lucija Grozdanić

Izvadak: Organiziranjem sportskih natjecanja države poboljšavaju međunarodne odnose i svoj ugled. Fokus ovog rada je na *sportswashing*-u, pojmu koji označava korištenje sporta kao sredstva za prikrivanje političkih i društvenih problema te promicanje bolje slike države domaćina nekog natjecanja. Anketnim istraživanjem ispituje se percepcija ispitanika o utjecaju Svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine na ugled domaćina. Rezultati pokazuju visok stupanj svijesti ispitanika o povezanosti natjecanja i politike te potvrđuju da su domaćini koristili prvenstva za jačanje geopolitičkog utjecaja i ekonomskih koristi. Rad doprinosi razumijevanju fenomena *sportswashing*-a u suvremenoj geopolitici.

31 stranica, 19 grafičkih priloga, 1 tablica, 29 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: *sportswashing*, geopolitika, Svjetsko nogometno prvenstvo, Rusija, Katar

Voditelj: izv. prof. dr. sc. Jelena Lončar

Tema prihvaćena: 8.2.2024.

Datum obrane: 19.9.2024

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb

Undergraduate Thesis

Faculty of Science

Department of Geography

Geopolitics, prestige and sportswashing in the FIFA World Cup - examples from 2018 and 2022.

Lucija Grozdanić

Abstract: By organizing sports competitions, countries improve international relations and their reputation. The focus of this paper is on sportswashing, a term that denotes the use of sports as a means to cover up political and social problems and promote a better image of the host country of a competition. The survey examines the respondents' perception of the impact of the 2018 and 2022 World Cups on the host's reputation. The results show a high level of respondents' awareness of the connection between the competition and politics and confirm that the hosts used the championships to strengthen geopolitical influence and economic benefits. The paper contributes to the understanding of the phenomenon of sportswashing in contemporary geopolitics.

31 pages, 19 figures, 1 tables, 29 references; original in Croatian

Keywords: sportswashing, geopolitics, FIFA World Cup, Russia, Qatar

Supervisor: Jelena Lončar, PhD, Associate Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 8.2.2024.

Undergraduate Thesis defense: 19.9.2024

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA I TEORIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA.....	1
3. POJAM I POVIJEST SPORTSWASHING-A.....	2
4. GLOBALIZACIJA NOGOMETA.....	3
4.1. JAČANJE NACIONALIZMA KROZ NOGOMET	4
5. GEOPOLITIKA I SPORTSWASHING U RUSIJI	6
5.1. SVJETSKO NOGOMETNO PRVENSTVO 2018. GODINE	8
6. GEOPOLITIKA I SPORTSWASHING U KATRU.....	10
6.1. SVJETSKO NOGOMETNO PRVENSTVO 2022. GODINE.....	10
7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	13
7.1. SVJETSKA PRVENSTVA U NOGOMETU U RUSIJI 2018. GODINE I KATRU 2022. GODINE – USPOREDNA ANALIZA	17
8. ZAKLJUČAK	26
9. LITERATURA.....	III
10. IZVORI	IV
11. POPIS SLIKA	V
12. POPIS TABLICA.....	VI

1. UVOD

Biti domaćin Svjetskog nogometnog prvenstva donosi prestiž i priliku za ekonomski razvoj zemlje. Međutim, u posljednjim godinama sport, uključujući nogomet, sve više služi za prikazivanje iskrivljene ili uljepšane slike država domaćina, čime postaje sredstvo za ostvarivanje političkih ciljeva. Pojam *sportswashing* obuhvaća korištenje sporta za poboljšanje ugleda države, često skrivajući njihove političke i društvene probleme. Dana 2. prosinca. 2010. godine, nakon „anonimnog“ glasanja FIFA-inog izvršnog odbora, izabrani su domaćini za svjetska nogometna prvenstva 2018. i 2022. godine. Prvenstva dodijeljena Rusiji 2018. i Kataru 2022. postala su primjer mita, korupcije i upotrebe sporta za širenje političkog utjecaja ovih zemalja, umanjujući tradicionalnu ulogu sporta u povezivanju ljudi. Nogomet je, također, danas postao *business* u punom smislu riječi, u kojem je glavna svrha ostvariti što viši prihod, pa se na nogomet u novije vrijeme sve više isključivo gleda kao na unosan posao bogatih sponzora (Špehar, Lončar, 2022).

2. METODOLOGIJA I TEORIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Tijekom izrade ovog rada korišteno je nekoliko metoda istraživanja, poput prikupljanja literature, analize sadržaja, metode kompilacije te anketiranja. Nakon inicijalnog definiranja pojma *sportswashing* predstavljena je uloga sporta u političkim odnosima država.

Važan dio istraživanja odnosi se i na anketno ispitivanje. Anketa je provedena u razdoblju između 17. i 24. kolovoza 2024. godine, a pristupila su joj 143 ispitanika. Podatci su prikupljeni anketom putem online upitnika izrađenog pomoću alata Google obrasci. Cilj ovog istraživanja je na temelju rezultata provedene ankete ispitati razinu svjesnosti ljudi o političkim događanjima i strategijama koje su se koristile za stvaranje prividno pozitivne slike država domaćina Svjetskih nogometnih prvenstava 2018. godine i 2022. godine. Ispitanici su bili anonimni, a uzorak korišten u istraživanju je neprobabilistički prigodan uzorak. Rezultati su analizirani i prikazani u nastavku rada - tekstualno i grafički. Izrađeni su pomoću alata Excel.

Google Earth Pro alat korišten je za prikazivanje stanja izgrađenosti Katar (grada Lusail) odmah nakon dobivanja domaćinstva 2010. godine i netom prije Svjetskog prvenstva 2022. godine.

Glavni cilj istraživanja bio je ustvrditi u kolikoj su mjeri Rusija i Katar bili uključeni u procese *sportswashing*-a i kolike su koristi imali od toga. Na osnovu prethodno postavljenog cilja istraživanja postavljaju se sljedeće hipoteze:

1. Kontroverze Svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine postale su globalno poznate i izazvale zabrinutost u društvenim i sportskim krugovima.
2. Rusija i Katar iskoristili su Svjetska prvenstva u svrhu poboljšanja geopolitičkih i političko-geografskih odnosa s drugim državama te poboljšanja stanja svoje ekonomije.
3. Navedene kontroverze poznate su ispitanicima ankete i oni o njima imaju uglavnom negativno mišljenje

3. POJAM I POVIJEST SPORTSWASHING-A

Pojam *sportswashing* predstavlja djelovanje organizacije, vlade, države i slično koja podržava sport ili organizira sportske događaje kao način poboljšanja svog ugleda, odvrćanjem pozornosti od društvenih i političkih problema, stvaranjem pozitivne slike i širenju svog utjecaja (Cambridge dictionary, 2024).

Jedan od značajnih primjera *sportswashing*-a u povijesti su XI. Olimpijske igre održane u Berlinu 1936. godine (Fruh i dr., 2023). Igre su dodijeljene Njemačkoj netom prije dolaska nacionalsocijalista na vlast. Preuzimanje vlasti od strane nacionalsocijalista potaknulo je francuske, američke i britanske političare na raspravu o promjeni domaćina Olimpijskih igara. Znajući koliku moć ima sport, Hitler se zalagao da se igre održe u Berlinu. Kroz ulaganja u infrastrukturu, Hitler je Olimpijske igre iskoristio za širenje vlastitih ideologija te poboljšanje ugleda nacističke države (Piccoli Bacheschi, 2023). XI. Olimpijske igre su i prve igre koje su prenošene preko malih ekrana. Shodno tome, Hitler je iskoristio moć televizije za širenje svoje ideologije kroz dokumentarne filmove, koji su se emitirali prije prijenosa igara. Tako je i otvorenje Olimpijskih igara popraćeno nacističkim pjesmama i obilježjima (Piccoli Bacheschi, 2023). Unatoč Hitlerovoj namjeri da zabrani sudjelovanje židova na natjecanju, taj cilj nije postignut, zbog diplomatskog pritiska od strane drugih država.

Tako je međunarodni pritisak odigrao ključnu ulogu u sprječavanju potpune implementacije Hitlerovih planova. Međutim, u znak poštovanja prema državi domaćinu, nijedna država nije poslala svoje židovske predstavnike. Ovim postupkom su i države diskretno odobrile načela politike nacističke države. Nacistička stranka je koristila sport u svrhu

ujedinjavanja njemačkoga naroda, širenja ideologije i antisemitizma među ljudima u Njemačkoj. Osvajanjem najvećeg broja medalja na Olimpijskim igrama, Njemačka je htjela pokazati svoju nadmoć, odnosno promovirati ideologiju arijevske rase. Međutim, američki atletičar Jesse Owens opovrgnuo je Hitlerovu teoriju arijevske rase. Kao osoba crne rase Owens je osvojio 4 zlatne medalje što je izazvalo bijes Hitlera. Situacija je i eskalirala u javnosti, kada se Hitler nije htio rukovati s njim prilikom dodjele medalja. Tim je činom Hitler samo još jednom potvrdio kako su mu Olimpijske Igre služile za političke ciljeve.

Sl. 1. Ceremonija otvaranja Olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine

Izvor: Britannica, <https://www.britannica.com/event/Berlin-1936-Olympic-Games>

Prvi primjer *sportswashing*-a u nogometu zabilježen je tijekom Svjetskog nogometnog prvenstva 1934. godine u Italiji (Fruh i dr., 2023). Benito Mussolini je prepoznao političku moć sporta, a Svjetsko prvenstvo mu je indirektno pomoglo u promociji fašizma (Piccoli Bacheschi, 2023).

4. GLOBALIZACIJA NOGOMETA

Globalizacija nogometa označava širenje i integraciju nogometa na globalnoj razini kroz investicije, transfere igrača i međunarodna natjecanja, čime se nogomet transformira u svjetski fenomen.. Prema tome gledanost Svjetskih prvenstava se iz natjecanje u natjecanje povećava. Tako je gledanost finala 2018. u Rusiji pratila 1,12 milijarda, a u Katru 2022. 1,5 milijarda

gledatelja (Inside FIFA, n.d.). Nogomet, kao globalno popularan sport privlači ulaganja velikih multinacionalnih kompanija. Sponzoriranjem igrača, klubova i reprezentacija, ove kompanije šire svoj utjecaj, osiguravajući si značajan profit i poboljšanje korporativnog ugleda. Primjeri takvih kompanija su Adidas i Nike, koje sponzoriraju neke od najvećih svjetskih klubova, reprezentacija i igrača. Međutim, ove se kompanije često suočavaju s kritikama zbog niskih plaća koje isplaćuju svojim radnicima te zbog prebacivanja proizvodnje u države u razvoju, gdje radnike često izlažu nehumanim uvjetima rada, neplaćenim prekovremenim satima i nedefiniranim radnim vremenom (Dart, 2023). No neminovna korist za sponzore kroz reklamiranje, prodaju opreme, te zastupanje najpopularnijih nogometaša, često tu činjenicu baca u sjenu. Zbog tog velikog utjecaja multinacionalnih tvrtki na globalnoj razini, njihova prisutnost u sportu je neizostavna (Lončar, Špehar, 2021).

I države Bliskog istoka su prepoznale nogomet kao način poboljšanja svoga ekonomskog stanja i ugleda. Budući da je njihov ekonomski razvoj primarno ovisan o nafti. Nestanak naftnih rezervi dovodi u pitanje dugoročnu održivost i stabilnost njihovih ekonomija. Bogatstva tih država omogućuju im da ulažu u sport na globalnoj razini. Primjeri takvih država su Saudijska Arabija i Katar (Grix i sur., 2023). Dugotrajna ekonomska i politička izolacija, kao i ratovi, negativno su utjecali na međunarodni ugled ovih država. Kako bi poboljšale svoj ugled na svjetskoj razini, one su se odlučile na kupovinu europskih nogometnih klubova, kao što su: Manchester City, Newcastle United i Paris Saint-Germain (Roslender i dr., 2024).

4.1. JAČANJE NACIONALIZMA KROZ NOGOMET

Nogomet ima značajnu ulogu u oblikovanju nacionalnog identiteta. Svjetsko prvenstvo u nogometu 1998. godine u Francuskoj je prvo veliko natjecanje na kojem je nastupila samostalna Republika Hrvatska. Osvajanje trećeg mjesta omogućilo je Hrvatskoj značajan poticaj u procesu nacionalnog ujedinjenja i stvaranju nacionalne pripadnosti, kao i u globalnom prepoznavanju Hrvatske kao neovisne države.

Osim uspjeha reprezentacije, promjena naziva klubova također je bila dio strategije za jačanje međunarodne prepoznatljivosti Hrvatske. Tako je, primjerice, predsjednik Franjo Tuđman zahtijevao od nogometnog kluba Dinamo da promijeni ime u Croatia kako bi se dodatno prepoznala neovisnost države i izbjegla negativna konotacija povezana s imenom Dinamo, koje se povezivalo s „balkanskim“ (Boniface, 1998).

Međutim, jačanje nacionalnog identiteta kroz nogomet također može dovesti do povećanja nacionalizma. Desne političke struje često podržavaju navijačke skupine, što može rezultirati jačanjem nacionalističkih osjećaja i povremeno stvarati društvene napetosti. Predsjednik mađarske vlade Viktor Orbán, predsjednik mađarske vlade, koristi nogomet kao sredstvo za ostvarivanje svojih političkih ciljeva kroz značajna ulaganja u sportsku infrastrukturu i podršku nogometnim klubovima izvan Mađarske, i to u područjima u kojima živi mađarska nacionalna manjina. Primjer toga je srpski nogometni klub TSC Bačka Topola, koji je uz financijsku pomoć Mađarske izgradio novi stadion i završio sezonu 2023./2024. na drugom mjestu najjače srpske lige. Osim investicija u sportsku infrastrukturu, Orbán podržava i formiranje nacionalnih navijačkih skupina, kao što je Karpatska brigada. Karakteristično glasno navijanje, isticanje zastava s motivima Velike Mađarske i uzvikivanja rasističkih i homofobnih slogana služe kao sredstva za promicanje ekstremističkih desničarskih ideologija.

Sl. 2. Prikaz mađarske navijačke skupine Karpatska brigada

Izvor: Montague, 2024

Ovakav način navijanja ima za cilj očuvanje vlasti i jačanje političke podrške te poticanje nacionalističkih osjećaja s namjerom ujedinjenja naroda oko ekstremnih stavova. Iz toga razloga postoje utakmice koje su zabranjene od strane UEFA-e zbog straha od mogućih nereda. Primjeri takvih utakmica su: Srbija i Kosovo, Bosna i Hercegovina i Kosovo, Rusija i Ukrajina, Rusija i Kosovo, Španjolska i Gibraltar te Azerbajdžan i Armenija (Football Wiki, n.d.).

Geopolitičke tenzije često igraju ključnu ulogu u nogometnim natjecanjima. Povijesno gledano, primjer iz 1969. godine, kada je između El Salvadora i Hondurasa izbio rat, djelomično uzrokovan sukobima tijekom nogometnih utakmica, prikazuje kako nogomet može biti početni faktor za šire političke sukobe (Boniface, 1998). Iako se ne može tvrditi da je rat izbio isključivo zbog nogometnih sukoba, oni su pridonijeli eskalaciji napetosti. Sličan fenomen bio je prisutan u bivšoj Jugoslaviji, gdje su utakmice između Dinamo Zagreba i Crvene Zvezde prikazivale etničke napetosti unutar države (Boniface, 1998). Utakmice koje su završavale nasiljem i neredima bile su predznak ozbiljnijih sukoba koji su uslijedili. Stoga, nogomet ima značajan utjecaj na geopolitičke odnose i ugled država.

5. GEOPOLITIKA I SPORTSWASHING U RUSIJI

Rusija je prema površini najveća država na svijetu. Iako smještena na dva kontinenta, gospodarski i politički gravitira prema Europi (Hrvatska enciklopedija, n.d.).

Rusija koristi sport kao sredstvo za širenje svog međunarodnog utjecaja i poboljšanje svog globalnog ugleda, što je poznato kao *sportswashing*. Organizacija velikih međunarodnih sportskih događaja i sponzorstva važne su komponente širenja ruskog utjecaja u svijetu. Svjetsko prvenstvo u nogometu 2018. godine nije bilo prvo veliko međunarodno natjecanje koje je Rusija organizirala. Naime, 2014. godine, Rusija je bila domaćin XXII. Zimskih olimpijskih igara u Sočiju. Ključnu ulogu u dobivanju domaćinstva Zimskih olimpijskih igara odigrao je predsjednik Vladimir Putin. Nakon nezadovoljavajućih rezultata u prvom krugu glasanja, Putin se osobno angažirao u kampanji za dobivanje domaćinstva. Posjeta Sjedinjenim Američkim Državama i sudjelovanje na Energetskom summitu u Zagrebu 2007. godine doprinijeli su u prikazivanju Rusije kao otvorene i pristupačne države. Ove diplomatske aktivnosti bile su ključne za osiguranje domaćinstva Zimskih olimpijskih igara, jer su poboljšale međunarodni ugled Rusije i utjecale na odluke glasača.

Trima ključnim strategijama Rusija nastoji povećati svoj utjecaj u nogometu.

Prva strategija je sponzorstvo nogometnih natjecanja. Ruska državna kompanija Gazprom igra ključnu ulogu u sportskom sponzorstvu. Gazprom, kao jedan od najvećih globalnih izvoznika zemnog plina, koristi svoje značajne financijske resurse za sklapanje velikih sponzorskih ugovora. U 2012. godini, Gazprom je sklopio značajan sponzorski ugovor

s UEFA-om, obvezujući se na isplatu od 45 milijuna dolara godišnje (Burton, 2022). Kroz ovaj ugovor, Gazprom je postao glavni sponzor sedam UEFA-nih natjecanja. To su:

- UEFA Liga Prvaka
- UEFA Super kup
- UEFA Liga nacija
- UEFA Europsko prvenstvo
- UEFA Liga prvaka mladih
- UEFA Futsal Liga prvaka
- Mlada nogometna liga

Druga strategija je sponzorstvo nogometnih klubova. Osim što je Gazprom imao značajnu ulogu kao sponzor velikih sportskih natjecanja, kompanija je također bila glavni sponzor triju velikih europskih nogometnih klubova (Wesolowsky, 2024):

1. **FK Zenit Sankt Peterburg:** Gazprom je bio ključni sponzor ovog kluba, koji se ističe kao najuspješniji ruski nogometni klub s deset naslova prvaka ruske lige u posljednjih 17 godina.
2. **FK Crvena Zvezda:** zbog bliskih političkih i ekonomskih odnosa između Srbije i Rusije, bilo je očekivano da će Gazprom postati glavni sponzor najvećeg srpskog nogometnog kluba. Ovo sponzorstvo bilo je ključno za Crvenu Zvezdu, koja je bila u financijskim problemima i prijetila joj je opasnost od bankrota.
3. **FC Gelsenkirchen-Schalke 04:** iako Schalke nije bio toliko uspješan kao Zenit i Crvena Zvezda, najpoznatiji je klub među njima zbog svog statusa u najvišoj njemačkoj nogometnoj ligi, poznatijoj kao Bundesliga.

Međutim, zbog sukoba u Ukrajini, ruski klubovi su isključeni iz UEFA-nih i FIFA-nih natjecanja, što je dovelo i do prekida sponzorskih ugovora s Gazpromom. UEFA je ne samo prekinula svoj sponzorski ugovor s Gazpromom, već je i zahtijevala raskidanje svih sponzorskih ugovora između klubova i ove kompanije. Kao rezultat toga, Schalke je odmah po izbijanju sukoba u Ukrajini uklonio logotipe Gazproma sa svojih dresova i time prekinuo suradnju.

Iako sukob između Rusije i Ukrajine još uvijek traje, Gazprom se nastoji ponovno uključiti u nogomet. Mađarski predsjednik vlade Orbán, koji nije podržao Ukrajinu i nastavlja kupovati ruski plin i gorivo, unatoč sankcijama koje su uvele druge članice Europske unije, postao je ključan u ovom procesu. U 2024. godini, Gazprom je započeo pregovore s mađarskim prvakom Ferencvárosom o mogućem sponzorskom ugovoru (Wesolowsky, 2024). Ovaj potez ima geopolitičke motive, jer omogućuje Mađarskoj da pokaže svoju podršku Rusiji i osigura dugoročnu energetska stabilnost. Ova moguća suradnja je u skladu s prethodnim primjerima Gazprom-ovih sponzorstava, koji često nadmašuju poslovne interese i uključuju složene geopolitičke strategije.

Posljednja strategija uključuje kupovinu velikih europskih klubova. Ulazak Rusije u najprestižnije europske nogometne lige, poznate kao "lige petice", omogućio je dodatno širenje njezina utjecaja u globalnom sportu. Kupovina nogometnih klubova od strane ruskih oligarha postala je izražen trend u posljednjih 15-ak godina. Međutim, početak sukoba između Rusije i Ukrajine rezultirao je oduzimanjem ili prodajom nekih od tih klubova. Primjerice, Roman Abramovich je 2003. godine kupio londonski klub Chelsea. Pod njegovim vodstvom, Chelsea je postao jedan od najjačih klubova na svijetu. Međutim, njegovo vlasništvo nad klubom završilo je prisilnim prodavanjem kluba 2021. godine zbog bliskih veza s ruskim predsjednikom Putinom.

5.1. SVJETSKO NOGOMETNO PRVENSTVO 2018. GODINE

Svjetsko prvenstvo u nogometu 2018. godine kao najveći sportski događaj na svijetu je pružilo Rusiji priliku da demonstrira svoj status velike sile i potakne nacionalni ponos. Istovremeno, Svjetsko prvenstvo 2018. bilo je jedinstveno zbog konteksta međunarodnih sankcija i napetosti koje podsjećaju na Hladni rat. Prvenstvo je osmišljeno kako bi ojačalo domaći legitimitet Vladimira Putina, stvorilo gospodarske prilike i poboljšalo međunarodni ugled Rusije. Vladimir Putin je nastojao potaknuti osjećaj nacionalnog jedinstva i svrhe, nadmašujući nostalgiju za sovjetskim dostignućima (Müller, 2017).

Nakon što je 2. prosinca 2010. Rusija dobila pravo domaćinstva Svjetskog nogometnog prvenstva 2018., započele su pripreme koje su trajale sedam godina. Vlada je uložila više od 11 milijardi dolara u izgradnju sedam novih stadiona i renovaciju pet postojećih (Tanas & Meyer, 2018.). Iako je prvenstvo trajalo samo mjesec dana, dugoročne koristi očekivale su se kroz

poboljšanje infrastrukture, otvaranje novih radnih mjesta, povećanih prihoda i globalne promocije Rusije kao poslovne i turističke destinacije (Müller, 2017). Natjecanje je prošlo bez većih incidenata, a posjetitelji su pohvalili gostoljubivost i prijateljski stav domaćina (Gering, 2024).

Međutim, prije samog početka Svjetskog prvenstva pojavili su se brojni problemi i kontroverze (Müller, 2017):

1. Optužbe za korupciju

Rusija je optužena za podmićivanje glasača Izvršnog odbora FIFA-e. 2014. godine FBI je započeo istragu koja je rezultirala uhićenjem 24 člana Izvršnog odbora FIFA-e, koji su imali ključnu ulogu u odlučivanju o domaćinu Svjetskog prvenstva.

2. Aneksija Krima

Aneksija Krima od strane Rusije 2014. potaknula je nekoliko britanskih i američkih političara da pozovu FIFA-u na poništenje odluke o domaćinstvu Svjetskog prvenstva 2018. u Rusiji.

3. Rasizam

U listopadu 2013., nogometaš Yaya Touré izjavio je da bi igrači crne rase mogli bojkotirati Svjetsko prvenstvo 2018. ako Rusija ne riješi problem rasizma, nakon što su ga navijači CSKA Moskve rasno vrijeđali.

4. Prava LGBTQ+ zajednice

Rusija je kritizirana zbog nedostatka zaštite LGBTQ+ osoba i zakona protiv diskriminacije temeljenih na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu. Zbog toga su kružile peticije koje su pozivale FIFA-u da Rusiji oduzme domaćinstvo Svjetskog prvenstva 2018. Tisuće ljudi, uključujući američke senatore i aktiviste, podržale su te inicijative, no prvenstvo je ipak održano u Rusiji.

6. GEOPOLITIKA I SPORTSWASHING U KATRU

Katar, *sportswashing*-om pokušava poboljšati svoj ugled u svijetu, ali i u geopolitičkim odnosima. Nalazi se na Arapskom poluotoku u jugozapadnoj Aziji te ima velike zalihe nafte i zemnog plina (Hrvatska enciklopedija, n.d.). Upravo zbog bogatstva neobnovljivim izvorima energije, Katar kroz sport pokušava poboljšati svoj ugled te investirati novac kako bi si osigurali budućnost i nakon iscrpljivanja zaliha nafte i zemnog plina. Između 2000. i 2023. godine Katar je organizirao 30 regionalnih ili svjetskih natjecanja kao što su: Svjetsko rukometno prvenstvo 2015. godine, Azijski kup 2011. godine, F1 Katar Grand Prix od 2021. godine i, najveće natjecanje u modernom svijetu, Svjetsko nogometno prvenstvo 2022. godine (Visit Qatar, n.d.).

Svjetsko prvenstvo 2022. godine nije bilo prvo uključenje Katar u svijet nogometa. Godine 2010. je Qatar Airways, koji je u vlasništvu katarske vlade, potpisao sponzorski ugovor s katalonskim nogometnim klubom FC Barcelona (Grix i Brannagan, 2024). Ovim sponzorstvom, koje je omogućilo značajna financijska ulaganja, FC Barcelona je postala jedan od najuspješnijih klubova na svijetu (FC Barcelona, n.d.). Sponzorstva nisu jedini način na koji se Katar uključio u nogomet. Godine 2011. katarski fond Qatar Sports Investments (QSI) je kupio francuski klub Paris Saint-Germain (PSG) (Ginesta i dr., 2014). Ulaganjem u njegovu infrastrukturu i skupocjene transfere nogometaša (poput Davida Beckhama, Zlatana Ibrahimovića, Lionela Messija, Kyliana Mbappéa i Neymara), Katar ga je također učinio jednim od najuspješnijih svjetskih klubova (Grix i Brannagan, 2024).

6.1. SVJETSKO NOGOMETNO PRVENSTVO 2022. GODINE

Katar se značajno razlikuje od drugih država koje su organizirale velika sportska natjecanja. Dok su domaćini tih natjecanja obično velike i razvijene zemlje, Katar je mala država u Arapskom zaljevu s oko 3 milijuna stanovnika, od kojih su većina strani radnici. Kroz sport, Katar nastoji poboljšati svoj imidž i ojačati međunarodne odnose (Søyland, 2020). Iako Katar od 1993. godine koristi sport kao sredstvo za postizanje političkih ciljeva, postoji vrlo mali broj istraživanja o *sportswashing*-u u Katru. Ta je tema zanemarena u međunarodnoj politici.

Ulaganje u sport pomaže Katru u postizanju dva ključna cilja u vanjskoj politici (Finegan, 2023). Prvi cilj je smanjenje ovisnosti države o prihodima od nafte i plina, kroz

ulaganja u velika sportska natjecanja. Kroz ta natjecanja, Katar nastoji povećati broj turista promovirajući svoje prirodne ljepote, kulturu i gostoljubivost. Po uzoru na susjedni Dubai, koji je iskoristio svoj turistički potencijal za smanjenje ovisnosti Ujedinjenih Arapskih Emirata o nafti i plinu, Katar želi ostvariti isti cilj i postati glavna turistička destinacija na Arapskom poluotoku. Nacionalna razvojna strategija Katar smatra da organizacija sportskih događaja može potaknuti rast turizma. Katar strateški je koristio Svjetsko prvenstvo u nogometu kao bi svijetu pokazao što država nudi, bilo da se radi o slobodnom vremenu, sportskim atrakcijama, kulturnoj baštini ili kvaliteti ugostiteljskih usluga. Drugi važan cilj Katar je pozicioniranje kao utjecajnog sudionika u svjetskoj politici. Kao jedan od najvećih izvoznika nafte i plina, Katar osigurava ključne energetske resurse za mnoge države, što mu omogućuje značajnu ulogu u globalnoj politici. Na sličan način, ulaganja u sport i organizaciju velikih natjecanja (Tab. 2) doprinose jačanju međunarodnog ugleda države. Zahvaljujući tim ulaganjima, Katar si je uspio osigurati važna mjesta u donošenju strateških sportskih odluka. Na primjer, Nasser Al-Khelaifi, predsjednik Qatar Sports Investment i Paris Saint-Germaina, postao je predsjednik Udruge europskih klubova i član Izvršnog odbora UEFA-e (Finegan, 2023).

Tab. 1. Međunarodna natjecanja u Katru

Naziv natjecanja	Godina održavanja
ATP Qatar Open	od 1993.
WTA Qatar Open	od 2001.
Qatar MotoGP	od 2004.
AFC Azijski Kup	1988., 2011. i 2023.
IAAF Svjetsko prvenstvo u atletici	2019.
F1 Qatar Grand Prix	od 2021.
Svjetsko prvenstvo u nogometu	2022.

Izvor: Visit Qatar, n.d

Održavanjem Svjetskog prvenstva u nogometu 2022. godine, Katar je postao 18. država domaćin tog prestižnog natjecanja te površinom najmanja država u kojoj je ono održano.

Odluka da se prvenstvo održi u Kataru izazvala je brojne kritike medija prema FIFA-i, jer Katar nema dugu nogometnu prošlost i tradiciju (Finegan, 2023). Kao i za Rusiju mediji su otkrili da je Katar domaćinstvo dobio podmićivanjem članova Izvršnog odbora FIFA-e, a novinska kuća *Sunday Times* je prva o tome izvjestila u svibnju 2011. godine (Sunday times, n.d.). Četiri godine kasnije, FBI je započeo istragu koja je rezultirala uhićenjem 24 člana Izvršnog odbora FIFA-e, koji su imali ključnu ulogu u odlučivanju o domaćinu Svjetskog prvenstva. Istraga je otkrila dogovore i podmićivanje između katarskih dužnosnika i FIFA-e, naglašavajući raširenu korupciju unutar FIFA-ina vodstva.

Prije samog početka Svjetskog prvenstva pojavili su se brojni problemi i kontroverze (Finegan, 2023):

1. Klima

Jedan od najvećih problema održavanja natjecanja bile su ekstremne ljetne vrućine u Kataru. Stoga je, po prvi put u povijesti, odlučeno da se prvenstvo održi zimi, što je izazvalo dodatne komplikacije, poput prekida domaćih liga, produženja sezone te nedovoljno vremena za odmor igrača.

2. Infrastruktura

Tajne istrage otkrile su ozbiljne probleme u razvoju i izgradnji infrastrukture za Svjetsko prvenstvo, koja prethodno nije postojala. U razdoblju od 2011. do 2021. godine preminulo više od 6500 migrantskih radnika (TheGuardian, n.d.). Katar se u velikoj mjeri oslanjao na stranu radnu snagu, koja je radila u teškim uvjetima, često u 12-satnim smjenama pod ekstremnim vrućinama, unutar sustava koji mnogi opisuju kao moderni ropstvo, poznatog pod nazivom Kafala. Sustav Kafala omogućava kontrolu nad migrantskim radnicima tako što im se dopušta ulazak i boravak u državi uz uvjet da imaju sponzora, koji im osigurava smještaj i drži pravni status pod kontrolom. U ekstremnim slučajevima, radnicima su oduzimate putovnice i identifikacijski dokumenti, te im nije bilo dopušteno mijenjati posao bez odobrenja sponzora. Iako je Katar zabranio ovaj sustav u rujnu 2020. godine, vlada je odbila priznati bilo kakvu odgovornost za smrt radnika i loše radne uvjete.

3. Vjerska ograničenja

Zbog strogih zakona potaknutih vjerskim razlozima, Katar je zabranio prodaju i konzumaciju alkohola na stadionima i javnim mjestima, unatoč tome što je brend piva Budweiser bio jedan glavnih sponzora Svjetskog prvenstva.

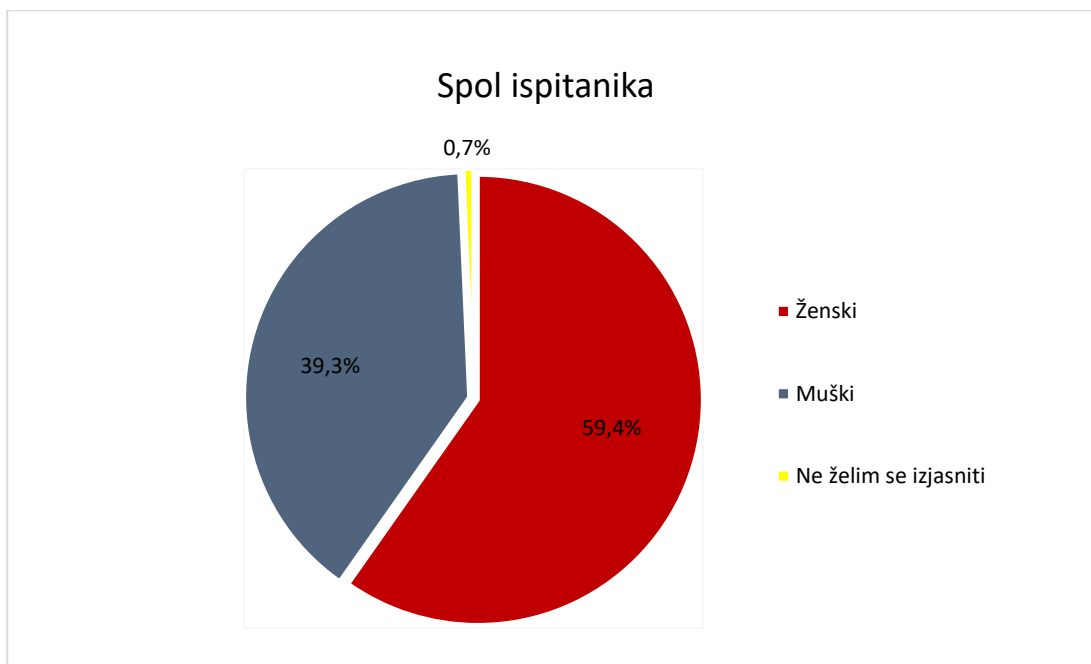
4. Prava žena i LGBTQ+ zajednice

Budući da žene imaju ograničene slobode, a istospolne veze su ilegalne u Kataru, brojni pripadnici tih skupina, zbog svoje sigurnosti, nisu sudjelovali na Svjetskom prvenstvu. Također, zbog pritiska katarske vlade FIFA je zabranila kapetanima nošenje trake "One Love" koja podržava LGBTQ+ zajednicu, pri čemu je FIFA inzistirala da se igrači usredotoče na nogomet, a ne na politiku.

Unatoč svim problemima i kontroverzama, gledanost natjecanja nije izostala. Uspoređujući s prethodnim Svjetskim prvenstvom u Rusiji 2018., koje je pratilo 3,58 milijardi ljudi, Svjetsko prvenstvo u Katru pratilo je više od 5,4 milijarde gledatelja (Inside FIFA, n.d.). Time je samo potvrđeno kako je *sportswashing*-om, Katar ostvario svoj cilj.

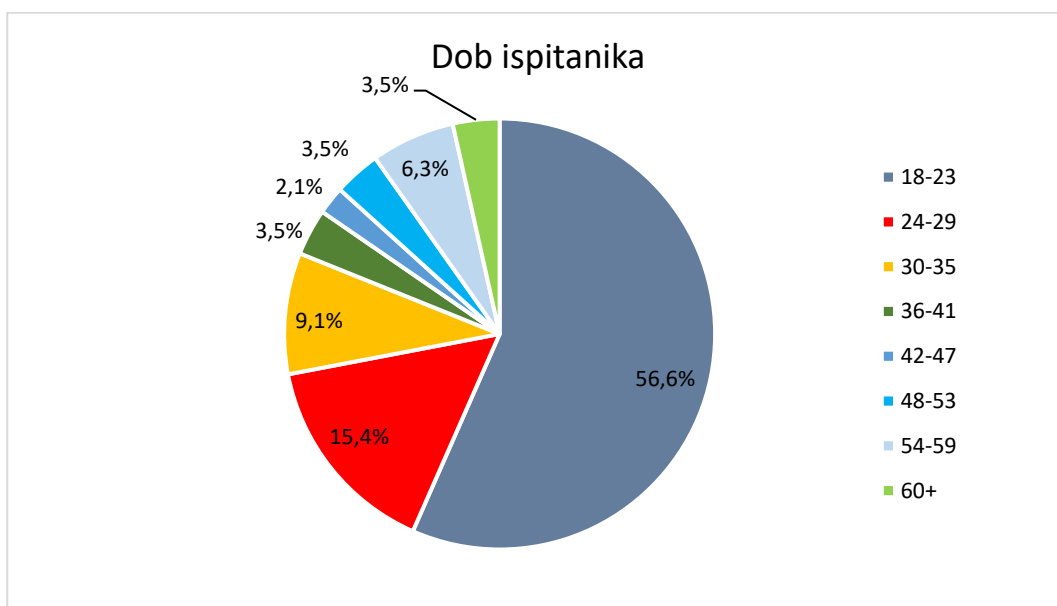
7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Anketno istraživanje, kojim se htjelo proširiti spoznaje o problematici ovog rada, provedeno je kroz sedam dana u periodu od 17.8.2024. do 24.8.2024. godine. Anketi su pristupila 143 ispitanika, a provedena je online preko aplikacije Google obrazac. Ciljana grupa je bila mlađa populacija, stoga je anketa najvećim dijelom dijeljena na društvenim mrežama. Kroz pitanja su ispitanici odgovarali na različite tipove pitanja poput pitanja s višestrukim mogućnostima odgovora, pitanja na koja se traži samo jedan odgovor te na jedno pitanje je korištena Likertova skala. se Istraživanjem je utvrđeno poznavanje ispitanika s pojmom *sportswashing*-a te konkretnim primjerima sa Svjetskih prvenstava u nogometu 2018. i 2022. godine. Analizom rezultata dobiven je uvid o percepciji ispitanika te njihovom praćenju i poznavanju Svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine. Slike 3, 4. i 5 prikazuju osnovne podatke o ispitanicima.

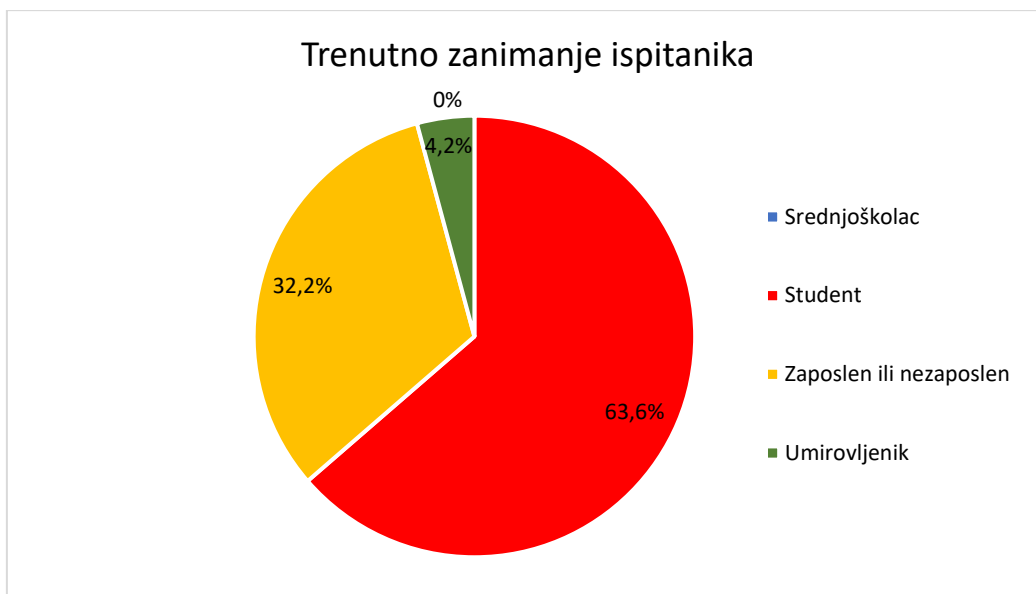
Sl. 3. Udio ispitanika prema spolu

Izvor: autorski rad

Sl. 4. Udio ispitanika prema dobi

Izvor: autorski rad

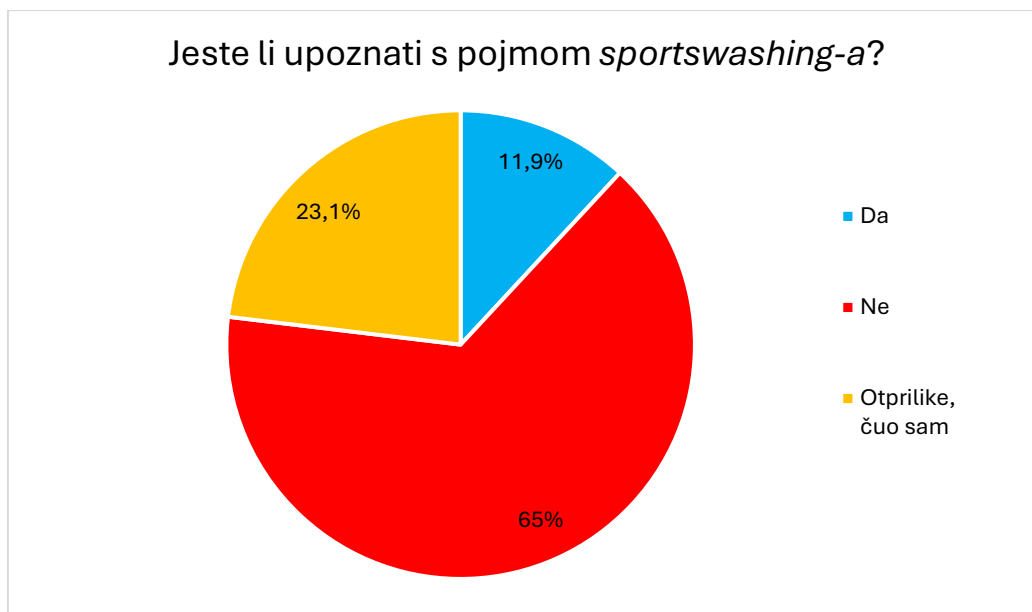

Sl. 5. Udio ispitanika prema trenutnom zanimanju

Izvor: autorski rad

Prema prikazanim rezultatima, 59,4 % ispitanika čine žene. Najviše ispitanika (56,6 %) je između 18. i 23. godine starosti, a od ukupnog broja ispitanika njih 63,6 % čine studenti.

Na početku ankete istraženo je poznavanje ispitanika s pojmom *sportswashing*-a te im je ponuđena definicija kako bi, čak ako i nisu upoznati s njim, mogli dati svoje mišljenje na naredna pitanja.

Sl. 6. Poznavanje pojma *sportswashing*-a

Izvor: autorski rad

Prema rezultatima ankete, većina ispitanika (65 %) nije bila upoznata s pojmom *sportswashing*-a, 23,1 % je čulo za taj pojam, a svega ih je 11,9 % znalo što on predstavlja.

Međutim kada je u idućem pitanju *sportswashing* objašnjen definicijom: „*Pojam sportswashing predstavlja organiziranje sportskih događaja kao načina poboljšanja svog ugleda odvrćanjem pozornosti od društvenih i političkih problema, stvaranjem pozitivne slike i širenja svog utjecaja.*“, ispitanici su vrlo dobro odabrali događaje koje su njime obuhvaćene.

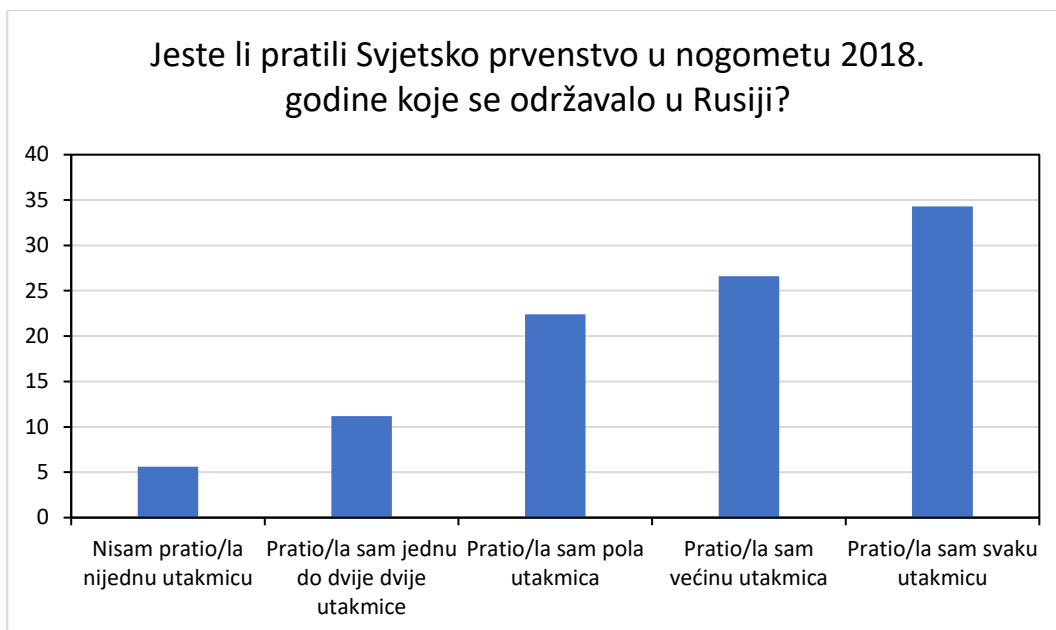
Sl. 7. Percepcija ispitanika o radnjama koje obuhvaća *sportswashing*

Izvor: autorski rad

„Organiziranje sportskih događaja u svrhu poboljšavanja ugleda države u svijetu“, je opcija koju je izabrao najveći broj ispitanika, njih čak 83,2 %. Ovim se odgovorom nastojalo provjeriti koliko su ispitanici pažljivo pročitali danu definiciju. Osim toga *sportswashing* obuhvaća kupovanje stranih klubova u svrhu širenja političkog utjecaja, prikrivanje loših uvjeta rada i kršenja ljudskih prava kroz sponzorstva klubova i sportaša te promoviranje ideologija. Iznenadujuće je da 39,2 % ispitanika odabralo odgovor „Pranje novca organiziranjem sportskih događaja“, jer države koje koriste sport u tu svrhu imaju veliko bogatstvo, primjerice kroz neobnovljive izvore energije. Stoga im primarni cilj nije velika zarada, odnosno „pranje“ novca, nego prikazivanje drugačije slike svoje države prema ostatku svijeta. Ideje za organiziranje sportskih događaja u svrhu *sportswashing*-a se ne koriste u stranačkim politikama u predizbornoj kampanji, nego dolaze od strane diktatura, apsolutnih monarhija i u prividnim demokratskim društvima za ostvarivanje vlastitih geopolitičkih ciljeva.

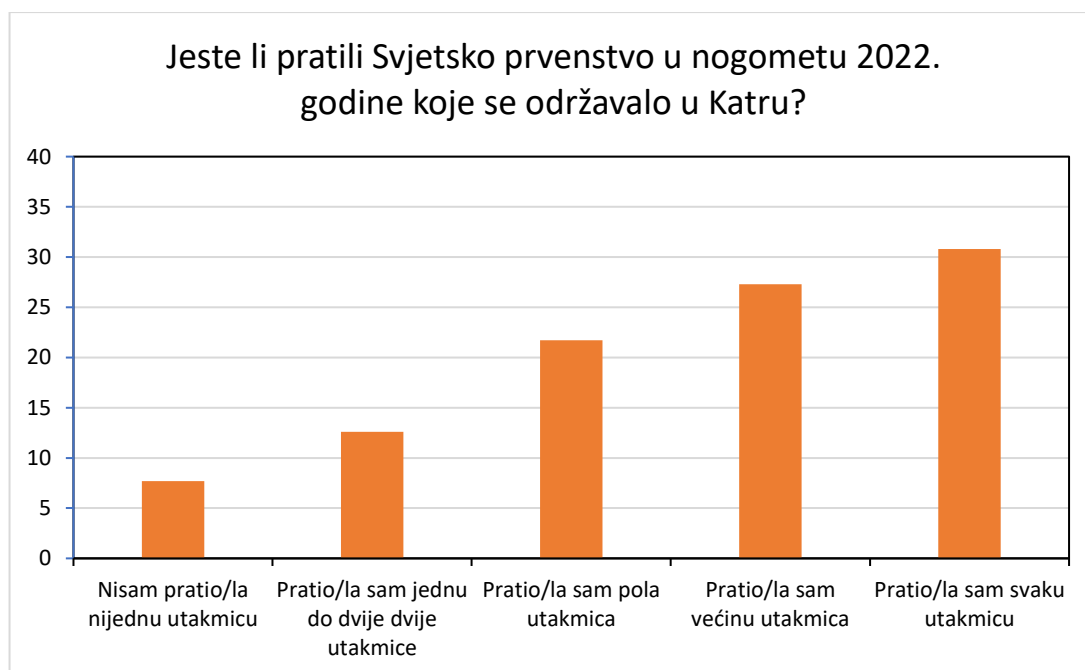
7.1. SVJETSKA PRVENSTVA U NOGOMETU U RUSIJI 2018. GODINE I KATRU 2022. GODINE – USPOREDNA ANALIZA

Metodom usporedne analize obrađeni su i sljedeći dijelovi ankete. Prvo pitanje odnosilo se na praćenje Svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine.

Sl. 8. Stupanj praćenja utakmica Svjetskog prvenstva u Rusiji

Izvor: autorski rad

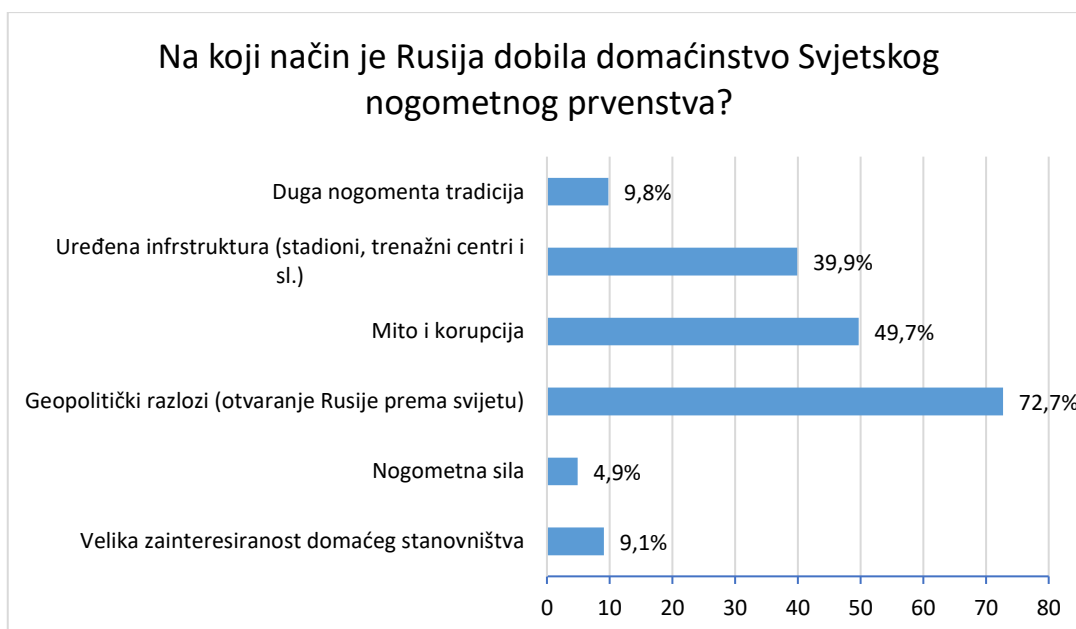
Sl. 9. Stupanj praćenja utakmica Svjetskog prvenstva u Katru

Izvor: autorski rad

Iz godine u godinu gledanost SP-a se povećava te je gledanost SP-a 2022. godine viša u usporedbi s prvenstvom iz 2018. godine. Iz slika 8 i 9 vidljivo je kako je trend učestalosti

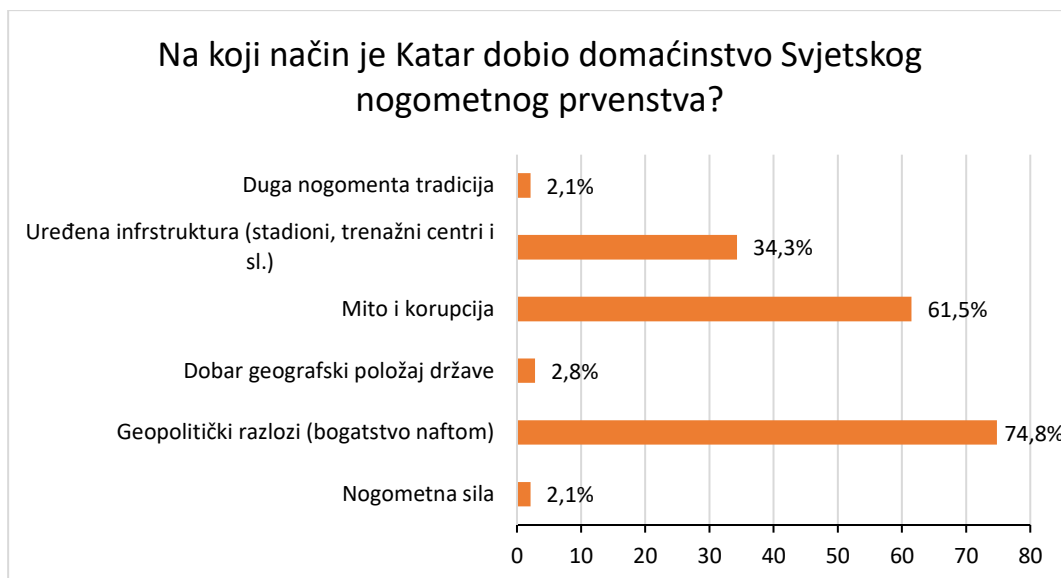
gledanja vrlo sličan za oba prvenstva. Udio ispitanika koji su gledali svaku ili većinu utakmica je za SP u Rusiji iznosio 60,9 %, a u Katru 58,1 %. Sveukupno gledajući, među ispitanicima je zabilježen mali pad gledanosti prvenstva u Katru u odnosu na prvenstvo u Rusiji. Razlozi tome mogu biti održavanje SP-a u Katru zimi (zbog prevruće klime na Arapskom poluotoku), a ne ljeti kako su dotad održavana, ali i brojne kontroverze objavljene prije samoga početka natjecanja koje su za posljedicu imale bojkotiranje praćenja utakmica.

Kroz iduće pitanje nastojalo se utvrditi mišljenje ispitanika o načinu na koji su Rusija i Katar uspjeli dobiti domaćinstva SP-a.

Sl. 10. Percepcija ispitanika o načinu dobivanja domaćinstva Svjetskog prvenstva u Rusiji

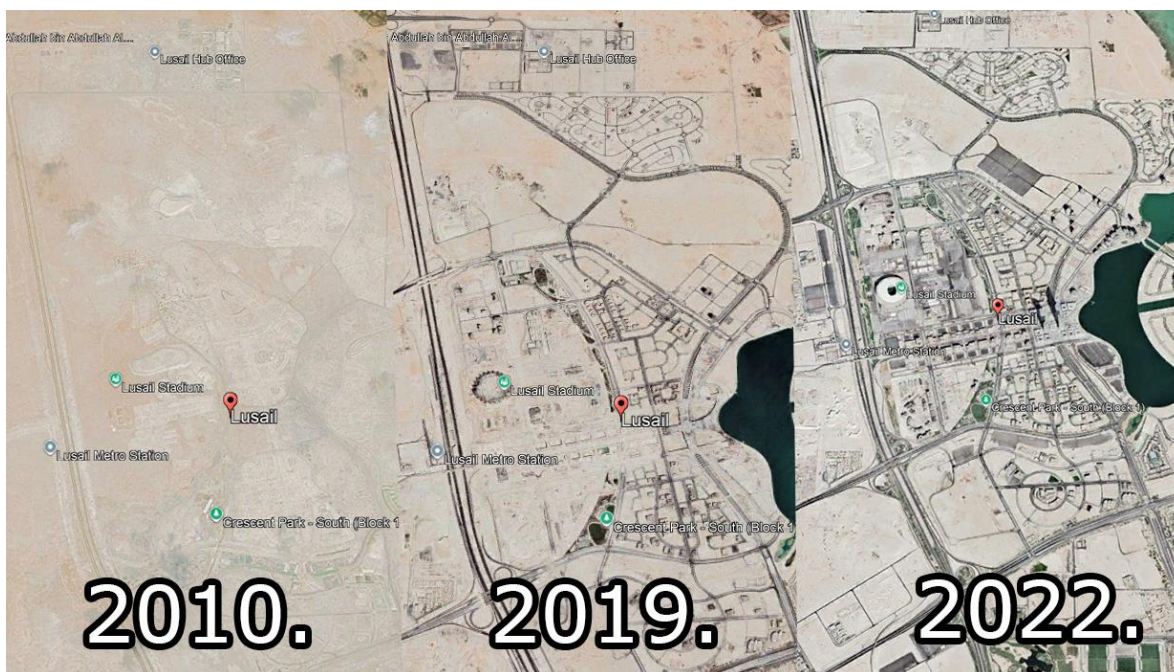
Izvor: autorski rad

Sl. 11. Percepcija ispitanika o načinu dobivanja domaćinstva Svjetskog prvenstva u Katru

Izvor: autorski rad

U samom uvodu rada objašnjeno je na koji način su Rusija i Katar dobili domaćinstva SP-a. No većina ispitanika smatra kako su domaćinstva dobivena zbog geopolitičkih razloga. Međutim domaćina prvenstva bira FIFA-in Izvršni odbor (danas zvan FIFA-ino vijeće), a oni nemaju nikakve političke veze s državama. Mnogi ispitanici su prepoznali mito i korupciju kao glavni razlog dobivanja SP-a od strane Rusije i Katar. Zbog veće medijske pozornosti usmjerene prema Katru te istragom i saznanjem na koji način je Katar podmitio glasače FIFA-inog izvršnog odbora ispitanicima je poveznica mita i korupcije s izborom Katar poznatija, dok je mito i korupcija koju je provela Rusija, nije bila popularna tema medija, što je prema rezultatima ispitanika i vidljivo (49,7 % u usporedbi sa 61,5 %). 34,35 % ispitanika je za jedan od razloga dobivanja domaćinstva za Katar kao odgovor odabralo uređenu infrastrukturu. Međutim sama infrastruktura u vrijeme biranja domaćina nije postojala. Približavanjem održavanja SP-a Katar je užurbano izgradio infrastrukturu, odnosno stadione, trenažne centre, nove gradove, metroe i sl. Na slici 12 prikazan je primjer novoizgrađenog grada u Katru za potrebe SP-a. S druge strane Rusija je imala već neku izgrađenu infrastrukturu zbog svoje nogometne tradicije.

Sl. 12. Izgradnja grada Lusail-a kroz godine

Izvor: Google Earth Pro, n.d.

Uz svjetska prvenstva u Rusiji i Katru vezane su, dakle, brojne kontroverze. Kroz naredno pitanje nastojalo se istražiti upoznatost ispitanika s istima.

Sl. 13. Percepcija ispitanika o kontroverzama vezanih za Svjetsko prvenstvo u Rusiji

Izvor: autorski rad

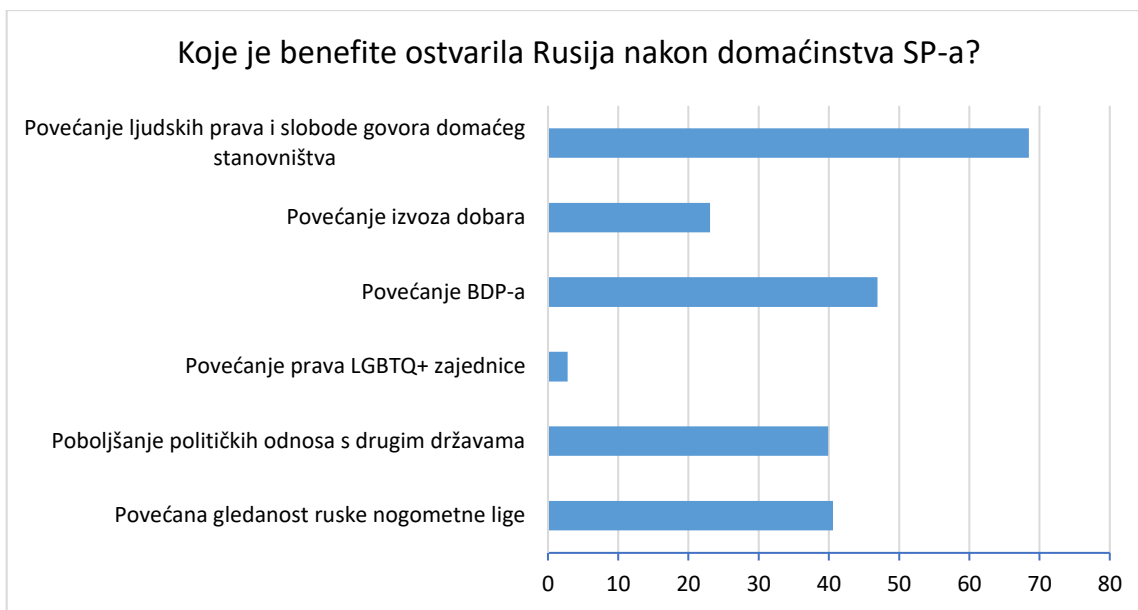

Sl. 14. Percepcija ispitanika o kontroverzama vezanih za Svjetsko prvenstvo u Katru

Izvor: autorski rad

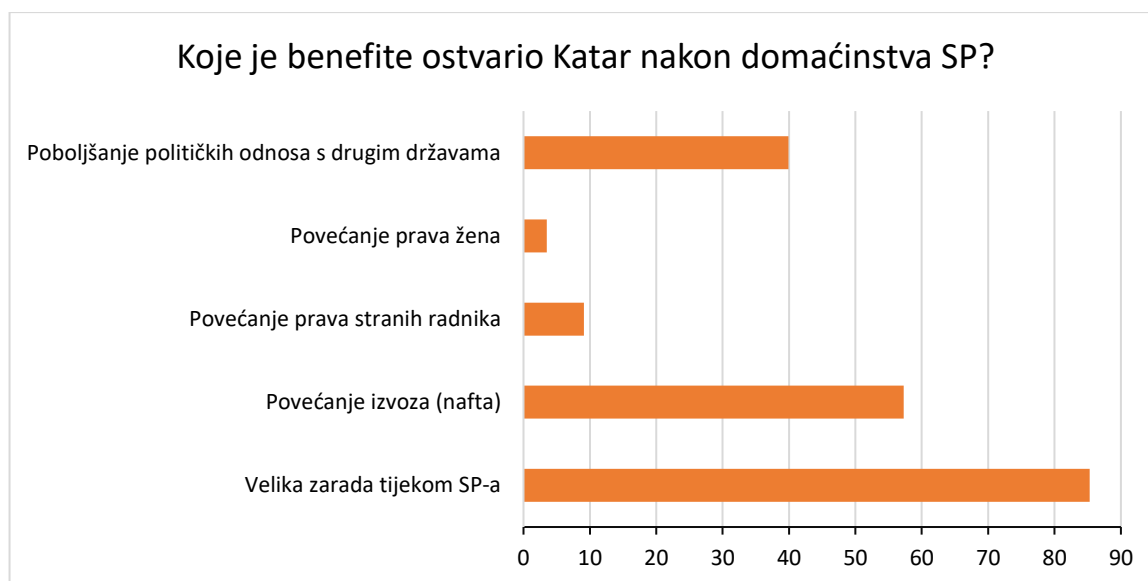
Kontroverze oko oba prvenstva vrlo su slične, poput kršenja prava određenih skupina ljudi, međutim neka su bila više stavljena u prvi plan. Kao što su i ispitanici odgovorili, najveće kontroverze za SP u Rusiji su bile diskriminacija (rasizam, LGBTQ+ zajednice) i aneksija Krima. Poveznica politike i SP-a je vidljiva i nakon aneksije Krima 2014. godine kada su britanski i američki političari od FIFA-e zahtijevali da promjene domaćina Svjetskog prvenstva. Rasizam te diskriminacija LGBTQ+ zajednice nije samo kontroverza u slučaju Rusije, već i Katra. No za Katar su mediji vrlo često prenosili vijesti o kršenju ljudskih prava, smrti radnika, kršenju ženskih prava, oduzimanju dokumenata te prevrućoj klimi nepogodnoj za igranje nogometa.

Istraženo je i mišljenje ispitanika o koristima koje su Rusija i Katar ostvarili tijekom i nakon SP-a.

Sl. 15. Percepcija ispitanika o benefitima nakon domaćinstva Svjetskog prvenstva u Rusiji

Izvor: autorski rad

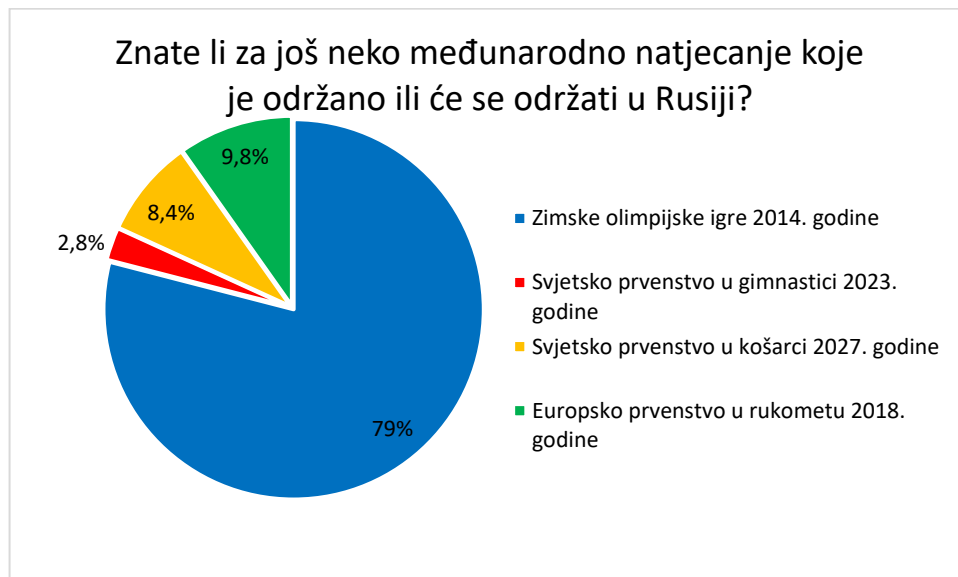
Sl. 16. Percepcija ispitanika o benefitima nakon domaćinstva Svjetskog prvenstva u Katru

Izvor: autorski rad

Općenito, države domaćini imaju brojne koristi nakon održavanja sportskih događanja, ali u ovakvim slučajevima, gdje je primarni cilj poboljšanje ugleda države, mnogi benefiti ne igraju značajnu ulogu. Povećanje BDP-a i izvoza dobara je neznatno i kratkotrajno, a povećanja prava

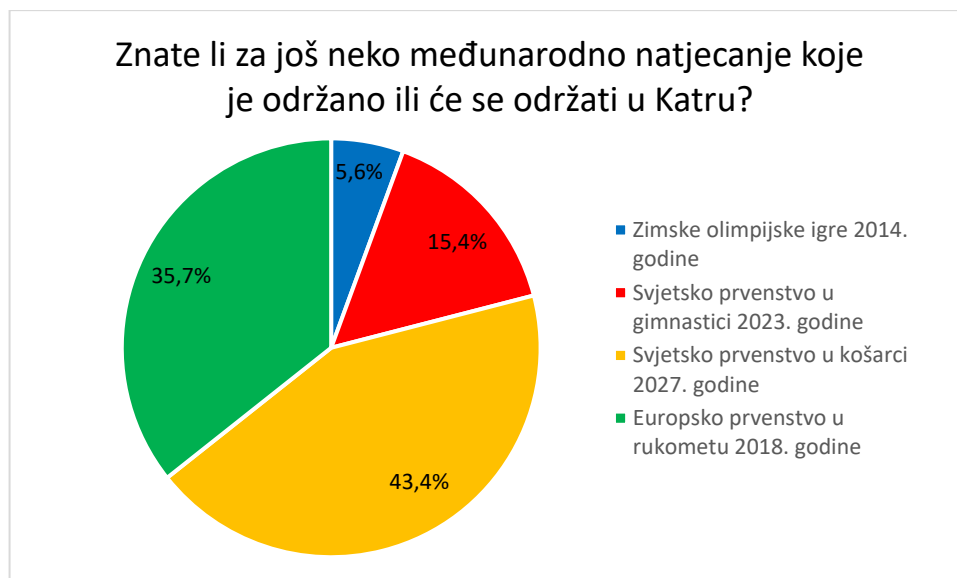
žena, domaćeg stanovništva, stranih radnika i pripadnika LGBTQ+ zajednice nisu ostvarena, a s druge strane ostvareno poboljšanje političkih odnosa s drugim državama. Zanimljivo je, kako čak 60 % ispitanika, za oba SP-a, poboljšanje političkih odnosa s drugim državama ne smatra korišću država domaćina. Najveće iznenađenje među odgovorima je svakako „velika“ zarada Katra tijekom SP-a, koja je iznosila otprilike 1 % njihovog ukupnog BDP-a te je u usporedbi s novcem koje su potrošili (220 milijardi dolara) neznatna. Ipak zarada Katru nikada nije ni bila u prvom planu.

Ispitano je i poznavanje ispitanika o ostalim međunarodnim natjecanjima u Rusiji i Katru. Tu su istaknuti razni sportski (međunarodni) događaji koji su se ili će se u budućnosti odvijati u navedenim državama.

Sl. 17. Mišljenje ispitanika o održanim ili budućim međunarodnim natjecanjima u Rusiji

Izvor: autorski rad

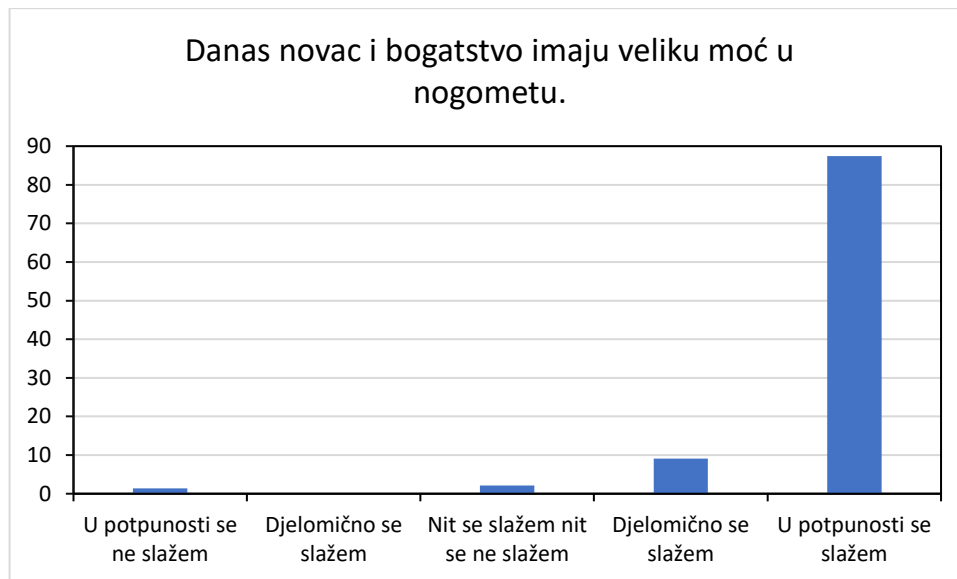

Sl. 18. Mišljenje ispitanika o održanim ili budućim međunarodnim natjecanjima u Katru

Izvor: autorski rad

Što se tiče međunarodnih natjecanja koja su održana ili će se održati u Rusiji i Katru ispitanici su vrlo točno odgovarali na ova pitanja. Zimske olimpijske igre 2014. godine su održane u Sočiju u Rusiji, a Svjetsko prvenstvo u košarci će se 2027. godine održati u Katru. Iznenadujuće je da je 35,7 % ispitanika za održano ili buduće natjecanje u Kataru stavilo odgovor Europsko prvenstvo u rukometu 2018. godine, iako Katar uopće nije europska država i nema pravo nastupa na europskim natjecanjima. Ujedno, ispitanici su vrlo brzo zaboravili da je 2018. godine Europsko prvenstvo u rukometu bilo održano u Hrvatskoj.

Na kraju ankete, nastojalo se ispitati koliku moć imaju novac i bogatstvo danas u nogometu. Rezultati pokazuju da se 87,4 %, odnosno 125 od 143 ispitanika, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da danas novac i bogatstvo imaju veliku moć u nogometu. Kroz nerealne iznose za transfere igrača, kupovanje klubova, namještanje utakmica postavlja se pitanje je li novac uništio ljepotu nogometne igre.

Sl. 19. Stupanj slaganja ili ne slaganja s izjavom moći novca u nogometu

Izvor: autorski rad

8. ZAKLJUČAK

Analizom prikupljenih podataka i rezultata istraživanja, u skladu s definiranim ciljem, hipoteze postavljene na početku rada su potvrđene ili odbačene.

Prema rezultatima istraživanja, hipoteza H1. *Kontroverze Svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine postale su globalno poznate i izazvale zabrinutost u društvenim i sportskim krugovima* je potvrđena. Kontroverze Svjetskih prvenstava 2018. i 2022. godine, povezane s Rusijom i Katarom, pokazale su da je sport sve više korišten za postizanje političkih ciljeva kroz *sportswashing*. Rezultati istraživanja potvrđuju da su ove države iskoristile prvenstva za poboljšanje svog ugleda i geopolitičkog utjecaja. Kontroverze su postale globalno prepoznate, posebno zbog optužbi za kršenje ljudskih prava, korupcije i diskriminacije. Unatoč negativnoj percepciji, interes i gledanost prvenstava ostali su visoki, ukazujući na snagu novca i moći u modernom sportu.

Hipoteza H2. *Rusija i Katar iskoristili su Svjetska prvenstva u svrhu poboljšanja geopolitičkih i političko-geografskih odnosa s drugim državama te poboljšanja stanja svoje ekonomije* je također potvrđena. Svjetska prvenstva u Rusiji i Kataru značajno su doprinijela povećanju međunarodnog ugleda tih država kroz globalnu pažnju i sportski uspjeh. Ulaganja u infrastrukturu, turizam i sport rezultirala su kratkoročnim ekonomskim koristima. Prvenstva su

poslužila kao sredstvo za jačanje političkih veza s drugim državama, čime su domaćini postigli širu političku prihvaćenost. Unatoč optužbama za korupciju i kršenje ljudskih prava, sportski događaji pomogli su u jačanju njihovog međunarodnog položaja. Na temelju rezultata, istraživanje pokazuje da su ispitanici svjesni da Katar i Rusija ne koriste Svjetska prvenstva samo za promociju sporta, već i za postizanje drugih ciljeva, kao što su poboljšanje svojih geopolitičkih odnosa i ekonomski razvoj.

Hipoteza H3. *Navedene kontroverze poznate su ispitanicima ankete i oni o njima imaju uglavnom negativno mišljenje* je potvrđena. Rezultati ankete pokazuju da su ispitanici upoznati s kontroverzama vezanim uz Svjetska prvenstva u Rusiji i Kataru. Većina ispitanika ima negativno mišljenje o načinima na koje su te države dobile domaćinstva prvenstava, uključujući optužbe za korupciju i političke manipulacije. Kontroverze poput kršenja ljudskih prava, diskriminacije i izrabljivanja radnika također su prepoznate kao ključni problemi. Posebno su istaknute teme kao što su kršenja prava LGBTQ+ zajednice i radnih uvjeta u Kataru. Ispitanici smatraju da su ove države prvenstva iskoristile prvenstveno u političke svrhe, a ne za promicanje sporta. Stavovi ispitanika ukazuju na visoku razinu svijesti o negativnim utjecajima *sportswashing-a* u ovim primjerima.

Provedeno istraživanje potvrđuje da nogomet, unatoč svojoj popularnosti, sve više postaje sredstvo geopolitičkih i ekonomskih interesa, što je posebno vidljivo u primjerima Svjetskih prvenstava 2018. u Rusiji i 2022. u Kataru. Ovi slučajevi ukazuju na rastuću prisutnost fenomena *sportswashing-a*, gdje države koriste sportske događaje za poboljšanje međunarodnog ugleda i ostvarivanje političkih ciljeva. Unatoč brojnim kontroverzama, uključujući optužbe za korupciju, kršenje ljudskih prava i iskorištavanje radnika, itd., gledanost i interes za ova prvenstva nisu opali, već su se i povećali. To ukazuje na snažan utjecaj novca i političke moći u nogometu, pri čemu mnogi ispitanici nisu bili svjesni koncepta *sportswashing-a*, što omogućava nastavak organiziranja sportskih natjecanja u svrhu promicanja političkih ciljeva.

9. LITERATURA

Boniface, P., 1998: Football as a Factor (and a Reflection) of International Politics. *The international spectator*, 33 (4), 87-98.

Dart, J., 2023: "Giving PUMA the boot"—A case study of a contemporary consumer sports boycott. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 24(2), 278-294.

Finegan, R. M., 2023: *FIFA World Cup Qatar 2022, Sportswashing and corruption?*, Doktorska disertacija, National College of Ireland

Fruh, K., Archer, A., Wojtowicz, J., 2023: Sportswashing: Complicity and corruption. *Sport, ethics and philosophy*, 17 (1), 101-118, DOI: 10.1080/17511321.2022.2107697

Gering, T., 2024: " *Geopolitical Games: An Analysis of sportswashing and Its Impacts on National Identity, International Status, and Economic Growth*" A case study about Russia and Qatar, Zavšni rad, University of Twente.

Ginesta, X., de San Eugenio, J., 2014: The use of football as a country branding strategy. Case study: Qatar and the Catalan sports press. *Communication & Sport*, 2 (3), 225-241, DOI: 10.1177/2167479513486886.

Grix, J., Dinsmore, A., Brannagan, P. M., 2023: Unpacking the politics of 'sportswashing': It takes two to tango. *Politics*, 1-22, DOI: 10.1177/02633957231207387.

Grix, J., i Brannagan, P. M., 2024: Sports Mega-Events as Foreign Policy: Sport Diplomacy, "Soft Power," and "Sportswashing". *American Behavioral Scientist*, 1-16, DOI: 10.1177/00027642241262042.

Lončar, J., Špehar, E. (2021): Globalizacija sporta na primjeru pet najpopularnijih europskih nogometnih liga s naglaskom na Premiership – geografski osvrt, Društvene i humanističke studije, časopis Filozofskog fakulteta u Tuzli, 3 (2021), 16, 611-634., DOI: 10.51558/2490-3647.2021.6.3.

Müller, M., 2017: How mega-events capture their hosts: event seizure and the World Cup 2018 in Russia. *Urban Geography*, 38 (8), 1113-1132, DOI:10.1080/02723638.2015.1109951.

Piccoli Bacheschi, G., 2023: Russian aggression against Ukraine and world football: an analysis of the impact of the war in Ukraine on Russia's foreign policy strategies regarding world football, *Diplomski rad*, University of Malta.

Roslender, R., 2024: The spread of sportswashing within top-flight football: A discussion of its underpinnings, mechanisms and probable consequences. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 37 (2), 638-648.

Scutti, G., Wendt, J. A., 2016: Football and geopolitics. *GeoSport for Society*, 5 (2), 100-106.

Søyland, H. S., 2020: *Qatar's sports strategy: a case of sports diplomacy or sportswashing?*, *Diplomski rad*, University Institute of Lisbon.

Špehar E., Lončar, J. (2022): Stvaranje globalnog i urušavanje lokalnog identiteta – primjer Premiershipa / Creating a Global identity and collapsing Local identities – Example of Premiership, *Geoadria*, 27/2 (2022) 205-232. DOI: 10.15291/geoadria.3665.

10. IZVORI

Blitzer, R., 2022: UEFA Champions League yet to break deep Russia ties despite Ukraine invasion, *Fox news*, 23 February, <https://www.foxnews.com/sports/uefa-champions-league-russia-gazprom-sponsorship> (22.8.2024.)

Britannica, n.d., <https://cdn.britannica.com/59/234459-050-DECB5518/Olympic-torch-carried-opening-ceremonies-Berlin-1936.jpg> (20.8.2024.)

Burton, C., 2022: Gazprom and football: Which clubs and leagues have partnerships with Russian gas company? *Goal*, 2 March, <https://www.goal.com/en/news/gazprom-football-which-clubs-leagues-partnerships-russian-gas-company/blt7cf545e655d85953> (22.8.2024.)

Cambridge dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (20.8.2024.)

FC Barcelona, n.d., <https://www.fcbarcelona.com/en/> (22.8.2024.)

Football Wiki, List of banned football matches, n.d., https://football.fandom.com/wiki/Football_Wiki, (20.8.2024.)

Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/> (20.8.2024.)

Inside FIFA, FIFA world cup Qatar 2022 commercial, n.d., <https://inside.fifa.com/inside> (21.8.2024.)

Montague, J., 2024: Men in black, *Josimar*, 23 June, <https://josimarfootball.com/2024/06/23/men-in-black/> (21.8.2024.)

SundayTimes, n.d., <https://www.thetimes.com/article/the-dirty-game-how-qatar-bought-the-world-cup-6x6k37w0p8w> (2.9.2024.)

TheGuardian, n.d., <https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-migrant-worker-deaths-qatar-fifa-world-cup-2022> (2.9.2024)

Visit Qatar, Sports in Qatar, n.d., <https://visitqatar.com/> (22.8.2024.)

Wesolowsky, T., 2024: After Getting The Red Card From UEFA, Gazprom Is Getting Back In The Sports Sponsorship Game, *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 11 May, <https://www.rferl.org/a/gazprom-uefa-ferencvaros-hungary-soccer-ukraine-war-schalke/32941442.html> (22.8.2024.)

11. POPIS SLIKA

Sl. 1. Ceremonija otvaranja Olimpijskih igara u Berlinu 1936. godine	3
Sl. 2. Prikaz mađarske navijačke skupine Karpatska brigada	5
Sl. 3. Udio ispitanika prema spolu	14
Sl. 4. Udio ispitanika prema dobi	14
Sl. 5. Udio ispitanika prema trenutnom zanimanju	15
Sl. 6. Poznavanje pojma sportswashing-a	16
Sl. 7. Percepcija ispitanika o radnjama koje obuhvaća sportswashing	17
Sl. 8. Stupanj praćenja utakmica Svjetskog prvenstva u Rusiji	18
Sl. 9. Stupanj praćenja utakmica Svjetskog prvenstva u Katru.....	18
Sl. 10. Percepcija ispitanika o načinu dobivanja domaćinstva Svjetskog prvenstva u Rusiji..	19

Sl. 11. Percepcija ispitanika o načinu dobivanja domaćinstva Svjetskog prvenstva u Katru ..	20
Sl. 12. Izgradnja grada Lusail-a kroz godine	21
Sl. 13. Percepcija ispitanika o kontroverzama vezanih za Svjetsko prvenstvo u Rusiji	21
Sl. 14. Percepcija ispitanika o kontroverzama vezanih za Svjetsko prvenstvo u Katru.....	22
Sl. 15. Percepcija ispitanika o benefitima nakon domaćinstva Svjetskog prvenstva u Rusiji .	23
Sl. 16. Percepcija ispitanika o benefitima nakon domaćinstva Svjetskog prvenstva u Katru..	23
Sl. 17. Mišljenje ispitanika o održanim ili budućim međunarodnim natjecanjima u Rusiji	24
Sl. 18. Mišljenje ispitanika o održanim ili budućim međunarodnim natjecanjima u Katru.....	25
Sl. 19. Stupanj slaganja ili ne slaganja s izjavom moći novca u nogometu	26

12. POPIS TABLICA

Tab. 1. Međunarodna natjecanja u Katru	11
--	----